

**А.П. САВА, кандидат економічних наук,
старший науковий співробітник, докторант**

Нормативно-правове забезпечення управління розвитком сільських територій

Мета статті - науково обґрунтувати основні етапи і підходи до нормативно-правового забезпечення управління розвитком сільських територій.

Методика дослідження. Використано методи наукового дослідження: діалектичний метод пізнання дії економічних законів, системний підхід до вивчення економічних явищ, а також монографічний, абстрактно-логічний та метод абстрагування.

Результати дослідження. Обґрунтовано основні засади формування нормативно-правової системи та державної політики у сфері управління сільськими територіями; визначено послідовні етапи становлення законодавчої бази регулювання функціонування сільських територій та виявлено її недоліки у задоволенні економічної та соціальної складових їх розвитку; запропоновано напрями вдосконалення нормативно-правової системи, що забезпечить реалізацію механізму управління комплексним розвитком сільських територій в умовах децентралізації.

Елементи наукової новизни. Сформовано авторський підхід до розроблення і впровадження нормативно-правової системи управління розвитком сільських територій в умовах децентралізації, що дасть можливість скоординувати діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування у вирішенні питань ефективного функціонування сільських територій.

Практична значущість. З'ясовані основні особливості формування системи нормативно-правового забезпечення як важливий елемент механізму регулювання розвитку сільських територій, який визначає компетенцію та повноваження суб'єктів управління та гарантує практичну реалізацію державної політики у цій сфері. *Бібліогр.:* 14.

Ключові слова: законодавство, право, система, управління, розвиток, сільські території.

Сава Андрій Петрович – кандидат економічних наук, старший науковий співробітник, докторант, Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки» (м. Київ, вул. Героїв Оборони, 10)
E-mail: andriy_sava@ukr.net

Постановка проблеми. Нормативно-правова база є одним з основних елементів механізму регулювання розвитку сільських територій, який визначає компетенцію та повноваження суб'єктів управління та забезпечує практичну реалізацію державної політики у всіх сферах життєдіяльності через застосування тих чи інших важелів. Процес її створення фактично розпочався у першій половині 90-х років минулого століття, тобто одразу після набуття Україною незалежності.

Зміна системи управління у державі, невміння регулювати соціально-економічні процеси в ліберальних умовах існування ринку стали основними причинами економічного занепаду всіх галузей національного виробництва, неспроможності сільських територій до самовідтворення в соціальній сфері.

Тому в цей період активно починають розроблятися численні програми виходу України з кризового стану, прогнози та інші до-

кументи. Серед питань, які спробували вирішити на той час, приділялася особлива увага інструментам гарантування та підвищення ефективності соціально-економічного розвитку країни в нових суспільно-політичних умовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-організаційні та науково-практичні підходи з вивчення сільських територій у цілому, особливостей соціально-економічного їх розвитку висвітлено у працях багатьох учених-економістів. Достатньо глибоко питання нормативно-правового регулювання, концептуальних засад та стратегічних напрямів розвитку сільських територій досліджували такі економісти-аграрії, як Т.В. Бондар [1], В.М. Ємельянов, А.А. Шульга [3], А.А. Ібрагімова [5], Ю.О. Лупенко, М.Й. Малік, О.М. Булавка [12], С.І. Чернов [13], В.Й. Шиян [14] та ін.

Однак ще залишаються мало опрацьованими та несистематизованими основні засади нормативно-правового забезпечення роз-

витку сільських територій в існуючих умовах функціонування органів самоврядування.

Мета статті – науково обґрунтувати основні етапи та підходи до нормативно-правового забезпечення управління розвитком сільських територій.

Виклад основних результатів дослідження. Поштовхом щодо системного формування законодавчої бази, що має задовольняти реалізацію державної політики на національному та місцевому рівнях, стало:

1) ухвалення у 1996 р. Конституції України, у якій було закріплено та визначено повноваження різних гілок влади, зокрема на місцевому рівні, закладено принципи територіального устрою країни та взаємодії органів державної влади різних рівнів, гарантовано права місцевого самоврядування;

2) підписання та затвердження в 1997 р. Україною Європейської хартії, яка визначає роль місцевого самоврядування в забезпеченні демократії, ефективного управління та децентралізації влади, встановлює принципи організації та діяльності органів місцевого самоврядування, їх повноваження у вирішенні питань соціально-економічного розвитку територій.

Згодом, у подальших роках, було ухвалено низку законодавчих актів, відповідно до яких на місцевому рівні створювались нові органи державного управління та встановлювались повноваження чинних органів з різноманітних питань гарантування соціально-економічного розвитку підвідомчих територій. Зокрема, у цей період було ухвалено Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» (1997 р.); «Про місцеві державні адміністрації» (1999 р.).

З метою підвищення рівня єдності загальнодержавних та місцевих інтересів у вирішенні найважливіших питань суспільного розвитку в 2000 р. Указом Президента України [9] формується Національна Рада з узгодження діяльності загальнодержавних і регіональних органів та місцевого самоврядування, завданнями якої було розгляд, розроблення та внесення пропозицій щодо широкого кола питань, які стосувались, зокрема, стратегії гарантування сталого розвитку в Україні, злагодженого функціонування і взаємодії органів державної влади й органів місцевого самоврядування, раціональної побудови їх системи, державної регіональної політики, збалансованого соціально-економічного розвитку держави загалом і

регіонів, розвитку ресурсного, економічного й науково-технічного потенціалу на загальнодержавному та регіональному рівнях, ефективна діяльність фінансово-бюджетної систем держави в центрі й на місцях.

З цього можна зробити висновок, що *питання розвитку сільських територій розглядалися в межах регіональної політики держави*. Підтвердженням таких висновків може слугувати Концепція державної регіональної політики, затверджена Указом Президента України № 341 від 25.05.2001 р. [6], яка за весь час змінювалася до вимог сьогодення.

Одним з основних заходів, передбачених у Концепції, є введення та вдосконалення законодавства з питань регіональної політики та місцевого самоврядування, зокрема щодо розподілення функцій і повноважень центральних і місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування. Також у документі зосереджено увагу на необхідності поліпшення механізмів стратегічного державного планування регіонального розвитку, системи загальнодержавного і регіонального прогнозування та планування соціально-економічного розвитку, що дасть можливість точніше та більш ґрунтовно визначати основні довгострокові та поточні пріоритети регіонального розвитку на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях, враховувати їх під час опрацювання відповідних розділів проектів загальнодержавних програм економічного і соціального розвитку України, регіональних та місцевих програм і планів.

Впровадити її в життя повноцінно не вдалося жодному Уряду. Однак це не зупинило намагання держави як суб'єкта інституціональних відносин реформувати систему управління сільськими територіями. Одним з важливих напрямів такої політики було сформулювати загальні засади вирішення економічних, соціальних та екологічних питань. Специфікою регулювання у цій сфері також є встановлення на усій території країни єдиних стандартів досягнення високих результатів, а на місцеві органи влади покладається відповідальність за їх дотримання. Тому нормативно-правове регулювання розвитку сільських територій базується на нормах загальнодержавного законодавства.

Нормативно-правове регулювання соціально-економічного розвитку сільських територій відбувається, окрім положень Консти-

туції України, на основі законів, які визначають функції та механізми діяльності місцевих органів виконавчої влади і місцевого самоврядування та повинні регламентувати:

- податкову і бюджетну політику – бюджетний і податковий кодекси, Закони України «Про державний бюджет», «Про систему оподаткування»;

- соціальний захист і сферу зайнятості – Закони України «Про страхування», «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», «Про недержавне пенсійне забезпечення», «Про зайнятість населення», «Про соціальні послуги», «Про загальнообов'язкове державне соціальне медичне страхування», «Про державне фінансування та довгострокове кредитування будівництва житла», житловий кодекс;

- структурну перебудову – Закони України «Про стимулювання розвитку регіонів», «Про державні цільові програми», «Про кооперацію», «Про мікрокредитування суб'єктів малого підприємництва спеціалізованими установами», «Про акціонерні товариства», «Про енергозбереження», «Про управління об'єктами державної власності», «Про промислово-фінансові групи в Україні», «Про ринок земель», «Про планування і забудову території», «Про іпотеку», «Про оцінку земель», «Про Державний земельний (іпотечний) банк», «Про особливості створення та діяльності іпотечних установ», «Про Державний земельний кадастр та про Державну систему реєстрації нерухомості», «Про виконавче провадження», «Про державну реєстрацію прав на нерухоме майно», Указ Президента України «Про продаж земельних ділянок несільськогосподарського призначення»;

- фінансовий ринок і банківську сферу – Закони України «Про банки та банківську діяльність», «Про цінні папери та фондовий ринок», «Про банківський кредит», «Про валютне регулювання», «Про порядок використання векселів у зовнішньоекономічній діяльності»;

- інвестиційну та інноваційну активність – Закони України «Про інноваційну діяльність», «Про основні засади надання субвенцій з Державного бюджету України на виконання інвестиційних проектів», «Державна програма розвитку інвестиційної діяльності на 2002-2010 роки», «Інвестиційний імідж України», Земельний кодекс України [4].

Якщо проаналізувати основні положення зазначених документів, то у багатьох випадках питання розвитку сільських територій можна виділити лише в межах регіональної політики, а також регулювання аграрного сектору України. Це, з одного боку, свідчить про намагання комплексного вирішення питань розвитку регіонів, невід'ємною частиною яких є сільські території, а з іншого – це обмеженість регуляторних функцій держави лише у традиційних для сільської місцевості галузях агропромислового комплексу. При цьому є намагання розв'язати низку соціальних проблем сільського населення.

Однак широке коло проблем сільських територій залишається поза увагою. Серед них можна виділити такі:

1. Нераціональне використання природних ресурсів, особливо земель сільськогосподарського призначення; зниження родючості ґрунту внаслідок недостатніх природоохоронних та агротехнічних заходів у землекористуванні; забруднення поверхневих та ґрунтових вод; безладне формування відходів.

2. Організаційне становлення національної економіки. Це пов'язано із трансформацією господарських відносин у переході до ринкових умов та зниженням економічного потенціалу багатьох галузей.

3. Деформації структури виробництва. Значна частка валового внутрішнього продукту виготовляється у застарілих і несприйнятливих до науково-технічного прогресу і сучасної організації бізнесу підприємствах. У сільському господарстві майже половина продукції взагалі виробляється в господарствах населення, що не може свідчити про найвищий рівень суспільної організації виробництва. На ринку відсутня стандартизована продукція, яких потребує внутрішній і особливо зовнішній ринок.

4. Недосконалість механізмів інвестиційного забезпечення. Інвестиційні ресурси реального сектору економіки формуються переважно за рахунок власних коштів підприємств, значну частину яких становлять амортизаційні відрахування. Залишається вкрай вузьким сегмент довгострокового кредитування.

5. Деформації цінових пропорцій. Рівень цін на матеріально-технічні ресурси, продукцію та послуги, які споживаються суб'єктами господарювання і населенням,

на відповідає рівню прибутковості підприємств та дохідності населення.

6. Погіршення стану соціальної інфраструктури. Швидке зменшення всіх видів фінансування на утримання та розбудову об'єктів соціальної інфраструктури посилює негативні явища в існуючій мережі.

У цілому це спричинило, ще починаючи з 1991 р., зменшення чисельності сільського населення на 2,5 млн осіб, а сільських населених пунктів – на 348 од. Разом з тим кількість сільських рад збільшилася на 1067 од. Крім того, за 25 років незалежності країни утворено близько 12 тис. територіальних громад, понад 6 тис. громад, у яких кількість жителів становить менше 3 тис. осіб, з них у 4809 громадах – менше 1 тис. осіб, а у 1129 громадах – менше 500 осіб, у багатьох з них не створено виконавчі органи відповідних сільських рад, відсутні бюджетні установи, комунальні підприємства тощо. Слід також врахувати, що дотаційність 5419 бюджетів місцевого самоврядування становить понад 70%, 483 територіальні громади на 90% утримуються за рахунок коштів державного бюджету [11].

Слід наголосити, що законодавчо-нормативне забезпечення економічних реформ несе в собі об'єктивні та суб'єктивні протиріччя трансформаційних процесів в Україні. А щодо розвитку сільських територій, то це питання законодавчо підкріплено недостатньо: переважають декларації, проголошення намірів, а не чітке визначення пріоритетів.

Такий висновок можна зробити, аналізуючи законодавчу базу трансформації аграрного сектору економіки України, як одного із векторів державної політики у досліджуваній сфері. Не викликає сумніву, що переважна більшість законів України, указів Президента України, постанов Уряду з проблем проведення аграрної реформи тією чи іншою мірою торкаються сільських територій. Однак законодавче гарантування перспектив саме комплексного розвитку села в умовах аграрної реформи не відійшло ще від традицій «залишкового принципу».

У 2005 р. владні структури дещо змінили своє ставлення до розвитку села, характеризуючи необхідність якнайшвидшого вирішення його економічних та соціальних проблем, що за останні роки лише загострилися, задля задоволення стабільності існування держави. Тому Законом України «Про ос-

новні засади державної аграрної політики на період до 2015 року» в статті 1 було визначено, що «основними складовими державної аграрної політики є комплекс правових, організаційних і економічних заходів, спрямованих на підвищення функціонування аграрного сектору економіки, розв'язання соціальних проблем сільського населення та забезпечення комплексного і сталого розвитку сільських територій». У статті 2 цього Закону комплексний розвиток сільських територій та розв'язання соціальних проблем на селі є одним із стратегічних напрямів державної аграрної політики [10].

Необхідність соціально-економічного розвитку українського села відзначається і на державному рівні, і в працях багатьох вітчизняних вчених [1, 13, 14], проте здебільшого ці питання пропонується розв'язувати в межах аграрної політики, як похідні чи додаткові щодо розвитку і підвищення ефективності аграрної галузі економіки. Однак, зважаючи на попередній досвід такого регулювання цих питань, даний підхід вбачається не зовсім виправданим.

У «Концепції Комплексної програми підтримки розвитку українського села на 2006-2010 роки» одним з першочергових завдань вирішення проблем українського села, агропромислового виробництва та гарантування продовольчої безпеки країни передбачалося розроблення заходів розвитку села за такими напрямками:

- забезпечення комплексного, багатофункціонального розвитку сільських територій;
- спрямування роботи міністерств та інших центральних органів виконавчої влади на задоволення потреб сільських жителів, активізацію ініціативи громад і органів місцевого самоврядування щодо розвитку інфраструктури села;
- гарантування надійної результативної соціальної інфраструктури села в нових економічних умовах;
- створення умов для розширення сфери зайнятості на селі на основі ефективного використання природоресурсного потенціалу сільських територій, стимулювання розвитку підприємництва як у сільському господарстві, так і в несільськогосподарських видах діяльності;
- передбачення істотного підвищення рівня доходів та поліпшення соціального захисту сільського населення;

▪ розроблення та виконання регіональних програм розвитку сільських територій тощо [8].

При цьому в «Концепції Загальнодержавної програми соціального розвитку села на період до 2011 року», затвердженій Урядом 10 серпня 2004 року, поняття сільських територій ще не вживається. Хоча завдання, які мали б вирішити ці програми, є подібними.

Лише у вересні 2007 р. було ухвалено Державну цільову програму розвитку українського села на період до 2015 року. Однак основною метою Програми є забезпечення життєздатності сільського господарства, його конкурентоспроможності на внутрішньому і зовнішньому ринку, гарантування продовольчої безпеки країни, збереження селянства як носія української ідентичності, культури і духовності.

Слід також зауважити, що і Закон України «Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року», і «Концепція Комплексної програми підтримки розвитку українського села на 2006–2010 роки», внаслідок свого проголошення, відсутності чітких інструментів і цілей, навряд чи зможуть вирішити проблеми сучасного села. Виписані в них напрями подальшої державної політики у сфері забезпечення нормальних умов життєдіяльності сільських жителів, розбудови соціальної інфраструктури села та комплексного розвитку сільських територій є не більше, ніж констатацією найбільш важливих і гострих проблем, що постали в цій сфері перед нашою державою.

Спробою розв'язання згаданих вище питань на державному рівні стало ухвалення 23 вересня 2015 р. Кабінетом Міністрів України «Концепції розвитку сільських територій» на період до 2025 року, яка має на меті

змінити спектр аграрної політики держави з підтримки аграрного сектору економіки на підтримку сільського розвитку – поліпшення якості життя та економічного добробуту сільського населення.

Наступним кроком було ухвалення плану заходів з реалізації Концепції розвитку сільських територій, який містить перелік заходів та індикаторів оцінки результативності їх виконання за такими напрямками: підвищення якості життя сільського населення; охорона та збереження природних ресурсів у сільській місцевості; диверсифікація й розвиток сільської економіки; удосконалення системи управління сільськими територіями; освіта та інформаційно-консультаційне забезпечення.

Висновки. Чинна нормативно-правова база зумовлює існування наступної проблеми. Питання розвитку сільських територій включені до завдань державної аграрної політики і відповідним чином мають регулюватися аналогічним галузевим міністерством. Водночас, вирішення конкретних специфічних завдань, що є складовими розвитку сільських територій, розподілено по інших галузевих і профільних відомствах, які або зовсім мало уваги приділяють розв'язанню своїх проблем в сільській місцевості, або ж намагаються їх вирішувати виокремлено, в межах своїх можливостей і повноважень.

Це потребує вдосконалення нормативно-правового забезпечення розвитку сільських територій, що знаходять відповідь на низку важливих завдань: визначення ролі органів влади і територіальних громад в управлінні сільськими територіями; здійснення постійного моніторингу соціально-економічних, екологічних процесів та застосування сучасних економічних інструментів реалізації їх стратегії розвитку.

Список бібліографічних посилань

1. Бондар Т. В. Соціально-економічний розвиток сільської місцевості регіону та напрями його удосконалення : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня кандидата економічних наук : спец. 08.07.02 «Економіка сільського господарства і АПК». Миколаїв, 2006. 19 с.
2. Державна цільова програма сталого розвитку сільських територій на період 2020 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 3.02.2010 р. №121-р. URL : <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/243284424?print> (дата звернення: 10.05.2018).
3. Емельянов В. М., Шульга А. А. Нормативно-правове забезпечення реформування місцевого самоврядування та об'єднання територіальних громад в Україні. *Наукові праці. Державне управління*. 2017. Вип. 278. Т. 290. С. 48–58.
4. Законодавство України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws> (дата звернення: 10.05.2018).

References

1. Bondar, T.V. (2006). *Sotsialno-ekonomichnyy rozvytok silskoyi mistsevosti rehionu ta napryamy yoho udoskonalennya* [Socio-economic development of the rural area of the region and directions of its improvement]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Mykolaiv. [In Ukrainian].
2. *Derzhavna tsilova prohrama staloho rozvytku silskykh terytoriy na period 2020 roku* : Rozporyadzhennya Kabinetu Ministriv Ukrayiny vid 3.02.2010 # 121-p. [State target program for sustainable rural development for the period up to 2020: Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine from 3.02.2010 No. 121-p.]. *Governmental Portal*. Retrieved from: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/243284424?print> [In Ukrainian].

5. Ібрагімова А. А. Державна політика побудови спроможних територіальних громад в Україні: дис. ... канд. наук з держ. упр.: 25.00.04 «Місцеве самоврядування» / Нац. акад. держ. упр. при Президенті України, Львів. регіонал. ін-т держ. управління. Львів, 2015. 20 с.

6. Концепція Державної регіональної політики: Указ Президента України від 25.05.2001 р. № 341/2001. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/341/2001> (дата звернення: 10.05.2018).

7. Кульчій І. М. Державна аграрна політика України у сфері сталого розвитку сільських територій: правовий аспект. *Проблеми законності*. 2017. Випуск 136. С. 116-125.

8. Про Концепцію комплексної програми підтримки розвитку українського села на 2006-2010 рр.: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 21.12.2005 р. № 536-р. <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/536-2005-%D1%80> (дата звернення: 10.05.2018).

9. Про Національну Раду з узгодження діяльності загальнодержавних і регіональних органів та місцевого самоврядування: Указ Президента України від 13.12. 2000 р. № 1331/2000. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/U1331_00.html (дата звернення: 10.05.2018).

10. Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року: Закон України від 18.10.2005 р. № 2982-IV URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2982-15> (дата звернення: 10.05.2018).

11. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 1.04.2014 р. № 333-р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80> (дата звернення: 10.05.2018).

12. Стратегічні напрями сталого розвитку сільських територій на період до 2020 року / [Ю.О. Лупенко, М.Й. Малік, О.Г. Булавка та ін.] ; за ред. Ю.О. Лупенка та О.Г. Булавки. Київ : ННЦ «Інститут аграрної економіки», 2013. 74 с.

13. Чернов С. І. Обґрунтування економіко-правових засад регулювання аграрного сектору економіки. *Держава та регіони*. 2006. № 1. С. 172-177.

14. Шиян В. Й. Соціально-економічні проблеми українського села в постіндустріальній стадії розвитку суспільства. *Економіка АПК*. 2005. № 11. С. 72-76.

3. Yemelyanov, V.M., & Shulga, A.A. (2017). Normatyvno-pravove zabezpechennya reformuvannya mistsevoho samovryaduvannya obyednannya terytorialnykh hromad v Ukraini [Regulatory support the reform of local self-governments and associations local communities in Ukraine]. *Naukovi pratsi. Derzhavne upravlinnya*, 278, pp. 48-58 [In Ukrainian].

4. Zakonodavstvo Ukrainy [Legislation of Ukraine]. Retrieved from <http://zakon0.rada.gov.ua/laws> [In Ukrainian].

5. Ibrahimova, A.A. (2015). Derzhavna polityka pobudovy spromozhnykh terytorialnykh hromad v Ukraini [State policy for the construction of capable territorial communities in Ukraine]. *Candidate's thesis*. Lviv. [In Ukrainian].

6. Kontsepsiya Derzhavnoyi rehionalnoyi polityky : Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 25.05.2001 # 341/2001 [Concept of the State regional policy: Decree of the President of Ukraine from 25.05.2001 No. 341/2001]. *Baza danykh "Zakonodavstvo Ukrainy"*. *VR Ukrainy*. Retrieved from: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/341/2001> [In Ukrainian].

7. Kulchii, I.M. (2017). Derzhavna ahrarna polityka Ukrainy u sferi staloho rozvytku silskykh terytoriy: pravovyy aspekt [State agriculture policy of Ukraine on sustainable rural development: legal aspects]. *Problemy zakonnosti*, 136, pp. 116-125 [In Ukrainian].

8. Pro Kontsepsiyu kompleksnoyi prohramy pidtrymky rozvytku ukrayinskoho sela na 2006-2010 : Rozporyadzhennya Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 21.12.2005 # 536-p. [On the Concept of the integrated program for supporting the development of Ukrainian countryside for 2006-2010: Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine from 21.12.2005 No. 536-p.]. *Baza danykh "Zakonodavstvo Ukrainy"*. *VR Ukrainy*. Retrieved from: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/536-2005-%D1%80> [In Ukrainian].

9. Pro Natsionalnu Radu z uzgodzhennya diyalnosti zahalnoderzhavnykh i rehionalnykh orhaniv ta mistsevoho samovryaduvannya : Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 13.12.2000 # 1331/2000 [On the National Council for the coordination of the activities of national and regional authorities and local self-government: Decree of the President of Ukraine from 13.12.2000 No. 1331/2000]. *Liga:Zakon*. Retrieved from: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/U1331_00.html [In Ukrainian].

10. Pro osnovni zasady derzhavnoyi ahrarnoyi polityky na period do 2015 roku : Zakon Ukrainy vid 18.10.2005 # 2982-IV [On the basic principles of the state agrarian policy for the period up to 2015: Law of Ukraine from 18.10.2005 No. 2982-IV]. *Baza danykh "Zakonodavstvo Ukrainy"*. *VR Ukrainy*. Retrieved from: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2982-15> [In Ukrainian].

11. Pro skhvalennya Kontsepsiyi reformuvannya mistsevoho samovryaduvannya ta terytorialnoyi orhanizatsiyi vlady v Ukraini: Rozporyadzhennya Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 1.04.2014 # 333-p. [On approval of the Concept of reforming of local self-government and territorial organization of power in Ukraine: Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine from 1.04.2014 No. 333-p.]. *Baza danykh "Zakonodavstvo Ukrainy"*. *VR Ukrainy*. Retrieved from: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80> [In Ukrainian].

12. Lupenko, Yu.O., Malik, M.Yo., Bulavka O.H., et al. (2013). *Stratehichni napryamy staloho rozvytku silskykh terytoriy na period do 2020 roku [Strategic directions of sustainable rural development for the period up to 2020]*. Yu.O. Lupenko, O.H. Bulavka (Eds.). Kyiv: NNTs "Instytut ahrarnoyi ekonomiky" [In Ukrainian].

13. Chernov, S.I. (2006). Obgruntuvannya ekonomiko-pravovykh zasad rehulyuvannya ahrarnoho sektoru ekonomiky [Substantiation of economic and legal principles of regulation of the agrarian sector of the economy]. *Derzhava ta rehiony*, 1, pp. 172-177 [In Ukrainian].

14. Shyian, V.Y. (2005). Sotsialno-ekonomichni problemy ukrayinskoho sela v postindustrialniy stadiyi rozvytku suspilstva [Socio-economic problems of the Ukrainian village in the post-industrial stage of development of society]. *Ekonomika APK*, 11, pp. 72-76 [In Ukrainian].

Sava A.P. Normative and legal provision of rural development management

The purpose of the article is to provide scientific substantiation of the main stages and approaches to the normative and legal provision of rural development management.

Research methodology. The following methods of scientific research have been used to solve this purpose: dialectical method of the effect of economic laws, the systematic approach to the study of economic phenomena, as well as the monographic, abstraction method, abstract and logical.

Research results. The basic principles for formation of the regulatory and legal system and state policy in the field of management of rural areas have been substantiated in the article. The successive stages of the formation of the legislative base for regulation of the functioning of rural territories have been determined and its deficiencies have been substantiated in ensuring the economic and social components of their development. The directions of improvement of the regulatory and legal system have been offered, which will ensure realization of the mechanism of complex development management of rural territories in the conditions of decentralization.

Elements of scientific novelty. An author's approach to the development and implementation of a regulatory and legal system for managing the development of rural areas in a context of decentralization has been formed, which will enable to coordinate the activities of state and local authorities in addressing the effective functioning of rural territories.

Practical significance. Justification of the main features of the formation of the regulatory and legal provision is an important element of the mechanism for regulating the rural development, which defines the competence and authority of the subjects of management and ensures the practical implementation of state policy in this area. Refs.: 14.

Keywords: legislation, law, system, management, development, rural territories.

Sava Andriy Petrovych – candidate of economic sciences, senior researcher fellow, competitor for doctorate degree, National Scientific Centre “Institute of Agrarian Economics” (10, Heroiv Oborony st., Kyiv)
E-mail: andriy_sava@ukr.net

Сава А.П. Нормативно-правовое обеспечение управления развитием сельских территорий

Цель статьи - научно обосновать основные этапы и подходы к нормативно-правовому обеспечению управления развитием сельских территорий.

Методика исследования. Использованы методы научного исследования: диалектический метод познания действия экономических законов, системный подход к изучению экономических явлений, а также монографический, абстрактно-логический и метод абстрагирования.

Результаты исследования. Обоснованы основные принципы формирования нормативно-правовой системы и государственной политики в сфере управления сельскими территориями; определены последовательные этапы становления законодательной базы регулирования функционирования сельских территорий и выявлены её недостатки в обеспечении экономической и социальной составляющих их развития; предложены направления совершенствования нормативно-правовой системы, которая обеспечит реализацию механизма управления комплексным развитием сельских территорий в условиях децентрализации.

Элементы научной новизны. Сформирован авторский подход к разработке и внедрению нормативно-правовой системы управления развитием сельских территорий в условиях децентрализации, что позволит скоординировать деятельность органов государственной власти и местного самоуправления в решении вопросов эффективного функционирования сельских территорий.

Практическая значимость. Установленные основные особенности формирования системы нормативно-правового обеспечения являются важным элементом механизма регулирования развития сельских территорий, который определяет компетенцию и полномочия субъектов управления и гарантирует практическую реализацию государственной политики в этой сфере. Библиогр.: 14.

Ключевые слова: законодательство, право, система, управление, развитие, сельские территории.

Сава Андрей Петрович – кандидат экономических наук, старший научный сотрудник, докторант, Национальный научный центр «Институт аграрной экономики» (г. Киев, ул. Героев Обороны, 10)
E-mail: andriy_sava@ukr.net

Стаття надійшла до редакції 05.06.2018 р.

Фахове рецензування: 12.06.2018 р.

Бібліографічний опис для цитування:

Сава А. П. Нормативно-правове забезпечення управління розвитком сільських територій. Економіка АПК. 2018. № 6. С. 87 – 93.

* * *